



*TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*

Uluslararası Hakemli Dergi Yılı: 2026/Bahar, Sayı: 10

E-ISSN 2792-0879

*Araştırma Makalesi*

## **Oğuz Türklerine Ait Köroğlu Destanlarında Kıyafet ve Kimlik İnşası \* \*\***

**Ceren AKBAŞ ERCAN\*\*\***

### **Öz**

Köroğlu Destanı, epope seviyesine ulaşmış destanlarımızdan biridir. Oluşumu Türk tarihi kadar eskidir. Yaşadığı zaman ve coğrafyanın izlerini daireler ve kollar hâlinde günümüze kadar ulaştırır. Maddi ve manevi kültür unsurlarını içinde barındırır. Destan kahramanı temsil ettiği değerlerle önem taşır. Fiziksel betimlemeler bu değerlerin inşasında mühim yer tutar. Bunlar içinde kıyafetin önemli bir rolü vardır. Kahramana ait kimlik, ideoloji, statü, aidiyet göstergesi olarak işlev görür. Bu çalışma Köroğlu destan ve hikâyelerinin Oğuz Türklerine ait Anadolu ve Azerbaycan kollarını kapsamaktadır. Çalışmada Köroğlu kıyafetlerinin sembolik ve kültürel işlevi incelenmektedir. Atlı kültür ve hareketli yaşam tarzı kıyafet tasarımında en etkili faktörlerdendir. Köroğlu çoğu zaman günlük kıyafetler giymekle birlikte dış görünüş itibarıyla sıradan olmaktan uzaklaşır. Alplık geleneğinin temsilcisi olarak mücadeleci yönünü, gücünü, cesaretini gösterecek savaş giyim ve takımlarını tercih eder. Bazen de Çamlıbel'in hâkimi, delilerin başı, beylere boyun eğdiren kahraman vasfı ile varlık ve itibarını vurgulayacak kıyafetler seçer. Gerektiğinde kendini gizlemek, düşmanı şaşırtmak, plan yapmak amaçlı kıyafet değişikliği yapar. Böylece kıyafetin aidiyet özelliğini kırarak kimliği gizleyen yönünü de görmemizi sağlar. Toplumsal değerleri taşıyarak kültürel belleğin aktarılmasında etkili olur.

### **Anahtar Kelimeler**

Köroğlu, destan, kıyafet, giyim

Bugün Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Azerbaycan, Güney Azerbaycan, Türkmenistan, Kuzey Irak, Kuzey Suriye, Moldovya, Batı Avrupa'da yaşayan Oğuz Türkleri geçmişte var olan büyük devletlerin banisidir. Büyük Selçuklu Devleti, Harzemşahlar, Akkoyunlular, Karakoyunlular, Anadolu Beylikleri, Anadolu Selçuklu Devleti, Osmanlı Devleti, Azerbaycan Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti, Türkmenistan Cumhuriyeti kurdukları önemli devletlerdendir (Ercilasun, 2010, s. 427-438; Başkan, 2022, s. 483).

Oğuz kelimesi boylar birliği anlamına gelir. Yedinci yüzyılın birinci yarısı veya ortalarında ilk kez Yenisey Yazıtları'nda görülmüştür. Yedinci yüzyılın ikinci yarısı ile sekizinci yüzyılın ilk yarısında

\*Geliş tarihi: 03.03.2026

Kabul Tarihi: 30.04.2026

Atıf: Akbaş Ercan, C. (2026). Oğuz Türklerine Ait Köroğlu Destanlarında Kıyafet ve Kimlik İnşası. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 10: 24-39.

\*\*Bu makale Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda hazırlanmakta olan *Oğuz Grubu Türk Destanlarında Kıyafet* adlı doktora tezinden üretilmiştir.

\*\*\*Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, ANKARA /TÜRKİYE. E-posta: cerenakbas48@gmail.com ORCID: 0009-0002-7391-7330

Tula Irmak'ı civarında varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu bölgede yaşayan Oğuzlar hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamaktadır (Necef ve Annaberdiyev, 2003, s. 114).

Oğuzlar, onuncu yüzyılda ise Sır-Derya kıyılarında görülmektedir. Burada ziraat yaparak yerleşik hayata geçmeye başladıkları bilinmektedir. Ayrıca İslam dinini kabul etme süreci bu yüzyılda başlamıştır. Onuncu yüzyıldan sonra Türkler, Türkistan'da bir devlet çatısı altında barınamayıp yeni yurtlara göç etmeyi tercih etmişlerdir. Bu istikamet ortak noktası batı yönlü olmasıdır. Karadeniz'in kuzeyi, Orta Avrupa, Balkanlar, Anadolu başlıca edinilen yurtlardır (Koca, 2002, s. 929).

Türkler tarihte en çok göç eden milletlerin başında gelmektedir. Buna rağmen genellikle 32-56 derece kuzey enlemleri arasında yaşadıkları görülmektedir. Doğu Roma ve Büyük Okyanus arasında bozkır hayatı sürmüş olan Türkler; çeşitli iklim, bitki örtüsü, yer şekilleri etkisinde kalmıştır. Yaşadıkları coğrafyada çöller, kar kaplı dağlar, Kuzey Buz Denizi, nehirler, ormanlar bulunmakla birlikte daha çok bozkırlarla kaplı bir yeryüzü görülmektedir. Türklerin çoğunlukla yaşadığı iç Asya denize uzak olması ve kuzey enlemine yakınlığı sebebiyle sert bir iklime sahiptir (Gömeç, 2018, s. 103; Nicole, 2011, s. 7; Sinor, 2019, s. 35-36).

Oğuzlar büyük bir coğrafyaya hâkimiyet sağlarken yaşam tarzlarını beraberinde götürmüştür. Yer şekilleri, iklim ve medeniyet değişikliği bu kültürel yapıyı daha da zenginleştirmiştir. Geçmişten bu yana sözlü ve yazılı olarak getirdikleri bu hazinelerden biri de destanlardır. Türk dünyası için maddi ve manevi kültür unsurlarını içinde saklayan destanlar önemli bir mefhumdur (Ata Yıldız, 2019, s. 13).

Bu nedenle Oğuz Türklerine ait Köroğlu Destanı'nın Türkiye Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesi versiyonları ele alınıp Köroğlu'nun kıyafetleri ve savaş takımları tespit edilmiştir. Elde edilen verilerden hareketle Köroğlu tasviri çıkarılıp kişisel ve toplumsal yönü izah edilmeye çalışılmıştır. Kıyafetin kültürel bellek aktarımındaki rolü vurgulanmak istenmiştir.

Başta birey sonra toplum hakkında genel bilgi veren unsurlardan biri olan kıyafet estetik tercihlerden çok daha fazlasıdır. Toplumların kimliğini dili kadar yansıtan önemli göstergelerdendir. Giyim bir örtünme unsuru olmanın dışında kolektif bilincin ve kültürel kodların somutlaşmış bir bütünüdür. Toplumsal yapının bu maddi unsuru yeknesak olmayıp anlamlar bütünü üzerinde çevresel ve kültürel faktörlerle yeniden şekillenebilir. Bu kültürel işareti belirleyen başlıca yedi unsur bulunmaktadır. Bunlar korunma iç güdüsü, doğa koşullarına uyma, iklim, yer şekilleri, iş, meşguliyet, dinsel veya felsefi inançlardır (Alexander, 2003, s. 3-11; Turan, 1990, s. 203).

Türkler için hayvancılık ve ata binmek giyim hususiyetini belirleyen en önemli iki unsur olmuştur. Ata bindikleri için sürtünmeyi engellemek üzere kalın pantolonlar ve çizmeler giymişlerdir. Göçebe bir millet olarak silahlarını ve yiyeceklerini asmak için kemere ihtiyaç duymuşlardır. Sürekli açık havada

oldukları için kalın palto ve kürk kullanmışlardır. Kulaklıkları ve enselikli şapkalar tercih etmişlerdir. Hayvancılık yaptıkları için yün, kürk ve deriyi malzeme olarak kullanmışlardır (Ögel, 1978d, s. 2; Turan, 1990, s. 204).

Kıyafet tanınma, ayrıcalık, üstünlük gibi işlevlere sahiptir. Dinî veya felsefi bir inanca sahip olan bireyler bunların itikatince kılık ve kıyafetlerine şekil verirler. Örneğin, Budizm deri giymeyi yasaklamıştır. Uygurlar döneminde Türklerin ilk giyim malzemesi olan deri yerine bitkisel dokumalara ağırlık verilmiştir. 16. yüzyılda Şeyhülislam Ebussuud devlet büyüklerinin saf ipek giymelerini, ipek ve gümüş tel atılmış kuşaklar kuşanmalarını helal saymamıştır. 18. yüzyılda İbrahim Hakkı boy, renk ve kumaşa göre kıyafetleri haram, mekruh veya efdal olarak sıralamıştır. Büyük Selçuklu Devleti din mensubiyetine göre farklı kıyafetler giymeyi zorunlu kılmıştır. Bu uygulama Osmanlı Devleti'nde derinleşmiştir (Turan, 1990, s. 203-204).

Türklerde giyim, kuşam, kıyafet sözcüklerinin yerini kapsayıcı en genel kelime dondur. Don, iç ve dış don olarak ikiye ayrılırdı. İlk olarak vücudun alt kısmına “üm” adı verilen deriden yapılmış bir içlik, üst kısmına ise kısa kollu bir cepken, bunların üstüne kaftan, ayağa da çizme/çarık giyilirdi. Başa deriden yapılmış kalpaklar takılırdı. İslamiyet'in kabulüne kadar bu giyim tarzı detay farkları dışında kadın, erkek ve çocuklarda benzer şekildedir. Kadın giyimi canlı renkler, belirgin desenler, başlıklardaki çeşitlilik yönü ile erkek giyiminden ayrılırdı (Kubarev, 2002ç, s. 335; Turan, 1990, s. 210).

Oğuzlara ait Köroğlu destan ve hikâyelerinden hareketle Köroğlu'nun kendine has kıyafetlerinin olduğunu anlıyoruz. Öyle ki farklı giyimler içinde Köroğlu'nu yakınları dahi tanımakta zorlanmaktadır. Nigar Hanım yanından yeni ayrılmasına rağmen Köroğlu'nu kıyafet değişikliği nedeniyle tanıyamamaktadır. “Bu hənnaxdaydılar Nigar xanım pəncərədən baxdı. Amma, [Koroğlu] libasın əvəz eləmişdi. [Nigar] görü bir nəfər gəlip, burda, divarın divində tələb eliyip.” (Şamil, 2009, s. 86).

Yine Köroğlu'nun en yakın delilerinden Demircioğlu, karanlık ve kıyafet değişikliğinden onu tanıyamamıştır. “Dəmirçioğlu gəldi qaranqulux gecədə girdi istəbilin içinə. Hay atdarı əllirdi. Koroğlu gördü bir nəfər istəbil içinə gəziri. Bu da libasın əvəz elədi gəldi istəbil içinə. [Dəmirçioğlu Koroğlunu tövlədə görsə də qaranlıq olduğundan və libasını dəyişdiyindən onu tanımayıb] dedi.” (Şamil, 2009, s. 150).

“Göktürk dönemine ait balbal ve heykellerin birçoğunda yanakları kaplayan, yukarı doğru kıvrılmış bıyıklar vardır.” (Ögel, 1984, s. 158). Kültürün devamlılığı Köroğlu'nda yaşamaktadır. Köroğlu'nun en karakteristik fiziksel özelliklerinden biri bu şekildeki bıyıklarıdır. Onu tanımayanlar dahi bıyıklarından tanıyabilirler. Kel boynuzu olarak adlandırılan bıyıkları kullaklarına kadar ulaşacak uzunlukta ve yukarıya doğru kıvrıktır. Xumar Hanım babasının meclisine girdiği anda gördüğü kişinin bıyıklarından dolayı Köroğlu olabileceğini düşünür. “Əmma Xumar xanım çün Cəlali Koroğlunu

gördü əlində saz, məclis içində oxur. Dürüst mülahizə eylədi, gördü əcəb cavandur ki, buğları kəl buynuzu kimin keçib binaguşinə. Həman saat ona aşıq olub, öz-özünə dedi, yəqin bu Cəlali Koroğludur.” (İsmayılov ve Elekberli, 2010, s. 298). Onları kulaklarının arkasına doğru geçirdiği de görülür. “Köroğlu dedi:- Karı nene, gel peşman olarsan. Kan, tez çökdü mecmeyinin başına. Gerez, yediler, içdiler, karınlarını doyurdular. Köroğlu bir düzeldi. Pele bığlarını eşib, kulaklarının dalına geçirdi.” (İdrisi, 1992, s. 53).

Köroğlu bıyık ile birlikte sakala da sahiptir. Metinde sakalına tılsımlı bir özellik verilmiştir. Oğlu Hasan'a zor zamanlarında yardım etmek için iki tel sakalını verip yakmasını ister.

Köroğlu:...Akşehir'e gideceksin. Orada Telli'nin odacı başı benim kardeşliğimdir. Ona konuk olursun. Sana bir de mektup veriyorum, ona verirsin, dedi. Yazdığı mektubu da oğluna verdi. Bir de sakalından iki tel kopardı. Bu kılları sıkıldığı yerde yakarsın, gelir senin yardımına ulaşırım, diyerek yol verdi oğluna (Kaftancıoğlu, 1974, s. 179).

Türklerin savaş giyiminde atı evcilleştirmeleri ve demiri işlemeleri etkili olmuştur. Başta atları ve kendileri için kullandıkları zırhlar olmak üzere çok çeşitli silahlar kullanmışlardır. Köroğlu, destan ve hikâyelerde “cenk, dava ve savaş libası, demir libas, polat giyim” olarak isimlendirilen giyisileri giyerdi. Köroğlu delileri ile birlikte düşmana galip geldikten sonra yaklaşık üç gün kadar yakın çevrede konaklardı. Düşmanın ardından gelmesini beklerdi. Düşman cenk için gelmediği takdirde ayrılırdı. Tek başına ya da az sayıda delisi ile muvaffak olduğunda ise dinlenmek için bir çeşme başı veya su kenarında uyurdu. Savaşmadıkları kısa zaman diliminde savaş giyimlerini çıkarırlardı. Tehlike anında ise savaş giyimlerini hemen geri giyerlerdi. Köroğlu, Ceyran Hanım'ı Dağıstan'dan kaçırıp Çanlıbel'e giderken yolda dinlenmek ister. Ayvaz'ın tüm uyarılarına rağmen henüz Dağıstan topraklarından çıkmadan istirahat için uykuya dalar.

- Qurban olum, bura qalmaq yeri dəgül, məbadə, Məhmud xan atlu götürüb bizim dalımızca gələ, əyağa dur, bu gecə və bu gün yol gedək, ta Dağıstan toprağından çıxmaq, bəd əz an istirahət eylə. Koroğlu Eyvəzin sözün eşitməyüb başın qoydu Ceyran xanımın dizi üstə, yatmağa məşğul oldu... (İsmayılov ve Elekberli, 2010, s. 151).

Kırat'ın ayaklarını yere vurması ve kişnemesi ile Mahmut Han'ın arkalarından yetiştiği anlaşılır. Ayvaz, Köroğlu'nu uyandırarak savaş kıyafetlerini giymesini ve takımlarını kuşanmasını sağlar.

Zöhr vəqti olmuşdu ki, Dəli Mehtər gördü Qırat ayaqların yerə urur və şeyhə çəkir. Dəli Mehtər bir Dağıstan tərəfinə baxanda gördü bir böyük toz uzaqdan peyda olub gəlür. Dəli Mehtər özün yetirdü Eyvəzin bərabərinə ərz eylədi ki, bu gələn toz yəqin Məhmud xandır. Koroğlunu yuxudan bidar eylə ki, düşmən yetişməmiş dava

libasın geyüb, amadə olsun. Pəs Eyvaz özün yetirdi Cəlali Koroğlunun başı üstə, onu yuxudan bidar edüb ərz eylədi ki, qurbanun olum, mən sənə demədim ki, bura qalmalı yer dəgül. Dur ayağə, dava libaslarun gey ki, düşmən yavuşlaşdı. Pəs Cəlali Koroğlu dönüb bir Dağıstan tərəfinə baxanda, gördü bir əzim toz gəlür. Pəs həman saat dava libasun geyüb, nizəsin götürdü (İsmayılov və Elekberli, 2010, s. 151).

Köroğlu kaçıran Kırat'ı kurtarmak için giderken demir libas, polat giyim olarak ifade ettiği vücut zırhını giymiştir.

“Çenlibelden seni deyib gelmişem,

Alma gözlüm, giz birçeklim, gırat, gel!

Demir libas, polat geyib gelmişem,

Alma gözlüm, giz birçeklim, gırat gel!” (İdrisi, 1992, s. 158).

Metinlerden hareketle “cenk, dava ve savaş libası, demir libas, polat giyim” ifadelerinin vücudu korumaya yarayan zırh ve miğfer olduğunu anlıyoruz. Belirtilen kelime yapılarından hemen sonra savaş takımlarına yer verilmesi ise bunların bedeni koruyan giyim anlamına geldiğini destekler niteliktedir. Kılıç, gürz, kalkan, mızrak, kement, topuz, hançer giyimin tamamlayıcı unsurları hâlinededir.

Köroğlu, savaş takımlarından kılıcı ile bir bütündür. Döne Sultan, esir düşen Köroğlu'nu kurtarır ve sarayına getirir. Köroğlu'nun saç sakalını, giyim kuşamını düzelttikten sonra ilk işi kılıcını kuşanmak olur. “...Sonra ip sarkıttılar içeri, Köroğlu'nu çıkardılar. Döne Sultan bakamadı yüzüne. Saç sakal, giyim, kuşam, öyle perişan, öyle yırtık pırtık... İnsana benzer yanı yok. Geldiler Döne Sultan'ın sarayına. Köroğlu hamamlandı, yıkandı, arındı, temizlendi. Kılıcını kuşandı, kalkanını aldı.” (Kaftancıoğlu, 1974, s. 55).

Köroğlu'nun kılıcı gökten gelen yıldırım taşından yapıldığı için kutsallık taşımaktadır. Ruşen, oynarken taşı yerde bulur, babasına getirir. Babası Ali bunun gökten gelen yıldırım taşı olduğunu anlar. Bu taştan kılıç yapılmasını ister.

Hele uşahlıkda birgün Rovşen çölde oynadığı vaht yerden bir daş tapmışdı. Daş balaca idi, amma çoh ağır, çoh da sanballı, par - par parıldayırdı... Ali kişi daşı o yüzüne, bu yüzüne çevirib yohladı. Bahdı ki daş göyden düşmüş yıldırım parçasıdır...Usta; yeddi güne daşdan bir kılınç gayırdı, ele ki gılınç hazır oldu, usta bahdı ki gılınç...ne gılınç. Vallah bu ele bir kılınçdır ki gün kimi yanar, ay kimi ışık salar (İdrisi, 1992, s. 6).

Ali, kılıcı oğlu Ruşen'e verir. Olağanüstü özelliklerinin anlaşılmasına için ona mısri kılıç demesini ister. Ruşen bu kılıç ile babasının intikamını alacak, büyük kahramanlıklar gösterecektir.

Ruşen, al bu kılıncı beline bağla, bu kılıncı sen gören kılıncılara benzemez. Bu kılıncı yıldırım kılıncı diyerler. Bu ele bir kılıncıdır ki gabağında hiçbir şey dayanmaz, her neye vursan keser, töker. Bu kılıncı ile sen hanlara, beylere, paşalara gan yudduracaksan. Bu kılıncı ile mühennetler, namertler senin elinden dad çekecekler. Bu kılıncı ile sen galalar sındıracaksan, sedeler dağıdacağhsan. Ancak bunun yıldırım kılıncı olduğunu heç kese bildirme, bundan sonra bunun adını mısri kılıncı diyesen (İdrisi, 1992, s. 7).

Köroğlu'nun bu özel kılıcı düşman zırhını ikiye ayıracak kadar güçlüdür. "Köroğlu kılıcını çekti, öyle bir saldırdı, öyle bir hamle yaptı ki, sağ gösterdi sol indirdi. Zırha bürünmüş düşman pehlivanının zırhı bile bez gibi ikiye ayrıldı. Köroğlu'nun kılıcı üç adam boyu da yere saplandı. Dağlar çini taşı gibi seslendi." (Kaftancıoğlu, 1974, s. 25).

Köroğlu'nun kullandığı kılıçlardan biri de eğri kılıçtır. Türk kültürünün en önemli savaş aletlerindedir. At üzerindeki Türk savaşçısının hızlı hareket yeteneğine uygun olarak tasarlanmıştır (Alexander, 2001, s. 193-195). Köroğlu Esmer Hanım'ı kaçıtır, arkasından gelen Osman Paşa'ya eğri kılıcı ile korku salmaktadır.

"Bəd əz an gəlüb qoşunun bərabərində nizəsinə təkəyə eyləyüb yüzün dutdu Osman Paşaya, dedi:

Əgri qılıc belimdədir,

Bəlli Əhməd elimdədir,

Əsmər xanım dalımdadır,

Meydan günü dəv mənimdir." (İsmayılov ve Elekberli, 2010, s. 109).

Köroğlu kılıcın yanında farklı savaş takımları da kullanır. Bunlardan ikisi kalkan ve emuddur. "Köroğlu ayakdan geyindi, başdan gıfıllandı, başdan geyindi, ayakdan gıfıllandı "mısri kılıncı bağladı" kalhan asdı, emud götürdü. Dava libasının üstünden bir kürk geyindi. Çiyinine de bir saz geçirtti. Tek başına payı piyade Tokata yola düşdü." (İdrisi, 1992, s. 151).

Köroğlu'nun bir diğər savaş takımı ise kemendidir. Deli Hasan, âşık kıyafeti içindeki Köroğlu'nun kendisinden korktuğunu düşünür. Etrafındakilere atını elinden alıp, bir iki vurup göndermelerini ister. Köroğlu vuruşmadan kurtulamayacağını anlayıp mısri kılıcını çeker. "Köroğlu bahdı ki iş davasız geçmeyecek, mısri kılıncı çekib aldı görek ne dedi:

Namerd nedi özün öye,

Meydanda merd igit soye

Kaçıb çihar olsan göye,

Kemend tullayıb tutaram” (İdrisi, 1992, s. 47).

Köroğlu'nun gürz ve kalkanı kullandığı savaş takımları arasındadır. Köroğlu, Keloğlan'ın atını çalması üzerine gürz ve kalkanını da yanını alarak tek başına yola çıkar. “Köroğlu: - Korkma Ayvaz'ım. Eğer kır at olsaydı işimiz bitikti. Şimdi kahvemi ver içeyim. Sen git kır atın takımlarını vur, gürzümü getir. Kalkanımı getir. Binip gideyim ardından. Keloğlan'ın derisini tulum çıkarıp getireyim sana.” (Kaftancıoğlu, 1974, s. 84).

Köroğlu'nun savaşa çıkmadan önce yedi kat üstüne kıyafet giydiğini bunların üzerine ise kılıç bağladığını, mızrak aldığını görmekteyiz. “Pəs Cəlali Koroğlu özü başdan-ayaqə kimin əsbabi- hərbə qutəvər olub, yeddi geyim bir-birinün üstündən geyüb, qılıcm bağlayub, nizəsin götürüb, Qıratun təngin möhkəm eyləyüb, ayaqın həlqeyi-rükabə qoyub xaneyi-zində qərar dutdu.” (İsmayılov ve Elekberli, 2010, s. 361).

Köroğlu birebir düşman mücadelesinde saldırı silahlarından hançeri kullanır. “Bürcü Sultan əyildi ki, atın qarmaltısma baxsın. Koroğlu onun boynunun ardından bir yumruq vurub atdan yerə saldı. Alıcı quş kimi sinəsinə çökdü. Xəncərini çıxartdı ki, başını kəssin, Nigar ağladı ki:- Koroğlu, onu mənə bağışla. Tək bircə qardaşımdı.” (Abbaslı ve Abdalla, 2005, s. 78).

Köroğlu atlas, kutnu gibi kumaşlar giyerdi. Bunlara bir de zer-sırma işlenirdi. Atlas; sarı, mavi, yeşil renkte ipekten yapılmış bir kumaştır. Türk kültüründe bu kumaşların kullanımı eskiye dayanır. Atlasın kumaşa parlaklık veren örgü olarak ilk örneği Kudırge Kurganları'nda bulunmuştur. Buradan çıkan ürünler MÖ 3. yüzyıldan başlayıp Göktürk Dönemi'ni de içine alan zaman dilimine aittir (Ögel, 1984, s. 140).

Kutnu Arapça pamuk kelimesinin karşılığıdır. İlk zamanlar sadece pamukla sonraları ise çözücü ipek atkısı pamuk olarak dokunmuştur. Sıklık ve kalınlık bakımından atlas ve kemhadan sonra gelir. İpek yerine en çok tercih edilen kumaş olmuştur. Halkın ancak düğün, sünnet gibi özel günlerde kullandığı türlerdir (Koçu, 1969, s. 17; Salman, 1999, s. 141; Türüt, 2011, s. 159). Köroğlu aşağıdaki dörtlükte her gün yüz misafirinın olup sofrasının ortadan kalkmamasını dileyerek gücünü ve zenginliğini göstermektedir. Atlas kumaştan kıyafet diktirerek ise varlığını ve itibarını tekrar vurgulamaktadır.

“Çənlibeldə köçüm, qonum,

Atlasdan biçdirəm donum,

Ortadan qalxmaya xonum,

Gündə yüz qonağım ola.” (Abbaslı ve Abdalla, 2005, s. 31).

“Əynimə giyərəm ətləzdən tənə,

Ceynərəm puladı pünkürəm genə,

Özüm çərxəkçiyəm düşərəm önə,

Yazıram Türkmənnən dayilər gəlsin” (Şamil, 2009, s. 210).

Altın ve gümüşün tel ipliklere sık sarılmasına sırma denir. Sırma ağır kumaşların dokunmasında sarf edilir. Motifler önceden çizilip değerli ip ve tellerle sarılarak yapılır. Kumaşların altın sırma işlemesi zenginlik belirtisidir. III. Ahmed zamanına ait bir fermenda sırmalı kumaş üretiminin yasaklandığı sadece sarayın kullanabileceği yazmaktadır. Tuğrul Bey’e, Bağdat’ta halife ile görüşmesi esnasında altın işlemeli cübbe hediye edilmiştir (Salman, 1999, s. 104-105; Gökbörü, 2024, s. 48). Köroğlu, Azerbaycan ve Anadolu versiyonlarında bir seyisin oğlu olarak doğup sonrasında bey statüsüne kavuşmuş bir kahramandır. Atlas ve kutnu kumaş üzerine zer-sırma işlemeli kıyafetler giymesi kazandığı itibar ve varlığı göstermesi açısından önemlidir.

“Kaplan bezirgandan, hintten yemenden

Daima alırdı haraç, Köroğlu.

Zer-sırma atlastan kutnu kumaştan

Ekseri giyerdi kumaş, Köroğlu.” (Kaftancıoğlu, 1974, s. 136).

Al, koyu turuncuya yakın bir renk olup ateş alevine benzemektedir. Türklerin al rengine atfettikleri kutsiyetle bağlantılı olarak toplumda önemli kişiler bu renkte kıyafetler giymiştir. Uygurlularda al kaftan, al damda hükümdarlık alameti sayılmıştır. Tüekta’da açılan bir mezarda 7-8. yüzyıl Göktürk beylerine ait olduğu anlaşılan bir elbise bulunmuştur. Bu kıyafet üç kattan oluşur. En alt sarı, orta yeşil, üst kırmızı renktedir. Zamanla damatlara düğünlerde giydirilen kıyafet şeklini almıştır (İnan, 1947, s. 570; Ögel, 1978d, s. 37; Genç, 2009, s. 15). Köroğlu’nun Çamlıbel’in hâkimi, delilerin başı, beylere boyun eğdiren bir kahraman olarak toplumda önemli bir konumu vardır. Bu doğrultuda Âşık Cünün, Telli Hanım’a Köroğlu’nu belinde misri kılıcı olan, al renkte kıyafetler giyinen bir kişi olarak tahayyül ettirmektedir.

“- Aya aşık Cunun,o goç oğlan kimdi ki gelib meni ovlasın?

Telli Hanımın cevabında aşık Cunun görek ne dedi:

Eyleşibdi Çenlibelin elinde,

Değil işlerinde naşı Koroğlu,

Misri kılınç hemayildi belinde,

Geyer her vaht al kumaşı Köroğlu.” (İdrisi, 1992, s. 100).

Köroğlu'nun gizli olayları bildiren, delilerinden haber veren efsunlu bir yüzüğü vardır. “Parmağındaki yüzüğü ona gizli olayları, keleşlerinden sıkıntı çeken varsa uzaklarda, onu bildirirdi. Eğer yüzüğünün taşı ak pak ise işler yolunda. Yarısı kararmışsa, sıkıntıdadır yiğitlerinden biri, hepten kapkara ise ölmüştür. Yüzüğüne baktı ki Demircioğlu ölmek üzere. Yüzük kapkara.” (Kaftancıoğlu, 1974, s. 150).

Köroğlu kolun üst kısmına bağlanan, süs eşyası olmakla birlikte tılsımlı olduğuna inanılan, muska işlevi de gören pazubent takardı. Pazubent, eski Türk kültürüne ait bir unsurken İslamiyetle işlevi zenginleşmiştir. Su almaz kumaştan, altından, gümüşten yapılırdı. İçine sarılı bir şekilde dua ve ayetler, altın, mücevher gibi kıymetli nesnelere koyulurdu. Kimlik olarak kullanılan pazubent altın, gümüş veya kıymetli taşlardan oluşurdu (Koçu, 1969, s. 30; Ölker ve Aydın, 2025, s. 67-69). Köroğlu eşi Mümine Hanım'ın kendisi ile gelmemesi üzerine pazubendini çıkarıp verir. Çocukları kız olursa satıp harcanacak, erkek olursa Köroğlu'nu bulmaya yarayacaktır. Köroğlu'nun pazubendi de muhtemelen çok değerli olmalıdır ki kızı olması hâlinde satılıp parasının harcanmasını ister.

Mümine Hanım dedi:- Men atamın toprağından çıhib heç bir yere getmerem.  
Köroğlu her ne kadar eledise Mümine Hanım yoh dedi ki yoh dedi. Köroğlu gördü olmayacak. Ahırda bazubendini açib verdi Mümine Hanıma dedi:- Men gedirem, incli ki sen gelmisen, onda al bazubendi şahla. Eğer gızım oldu satib hercliyersen, yoh eğer oğlum oldu bağlarsan goluna, gelib meni tapar (İdrisi, 1992, s. 344).

Köroğlu destan ve hikâyelerinde bir kimsenin kıyafetinden hareketle zümre ve konumu belirlenebilir. Beylerin, kahramanların, âşıkların, çobanların, seyislerin, tüccarların, acemlerin, esirlerin, dilencilerin, bey kızlarının kendine özgü giyim unsurları bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında kıyafet çeşitleri aynı olmakla birlikte kullanılan kumaşlar, nesnelere, süslemeler farklılaşır.

Köroğlu'nun tanınmamak için âşık, çoban, derviş, dilenci, tüccar, seyis kıyafetlerine girdiği görülür. Köroğlu'nun bu yönünü destan içindeki “Deyirlər ki, Koroğlu nə qədər iyid, mərd idisə, bir o qədər də əyyar idi. Yeri gələndə özünü başqa qılığa salıb düşməni aldadırdı.” (Abbaslı ve Abdalla, 2005, s. 151) cümleleri doğrultusunda açıkça görmekteyiz. Teke Türkmenlerinden Ayvaz'ı kaçırmak için benzer bir düşünce ile harekete geçer. Yolda karşılaştığı çobanın kıyafetini giyer. Tanınmamak için gövdeyi kapatıcı bir kıyafet olan çoban kürkünü yani kepenegi kullanır. “Koroğlu öz-özünə fikir eləyib dedi: Mən Türkmənə bu paltarla getsəm yəqin ki, tanıyarlar. Yaxşısı budu ki, paltarımı çobannan dəyişdirim. Bir az götür-qoydan sonra paltarımı çoban ilə dəyişdi. Onunla əltəmən oldu. Sıçrayıb Qırata mindi, gəlib Təkə-Türkmənə çıxdı.” (Abbaslı ve Abdalla, 2005, s. 95).

Köroğlu'nun tanınmamak için girdiği diğer kılıklardan biri de derviş kıyafetidir. Asası, dividi, kalemi, hokkası, değneği, dağarcığı, börkü, kürkü, torbası ile bir dervişe benzemeye çalışır. Kendini korumak için kılıç, gürz, yatağan gibi savaş takımlarını mutlaka yanına alır. “Köroğlu bir yere gideceği sıra

Derviş kılığına girerdi. Yatağan, gürz alırdı yanına. Asası, kılıcı, (Kaftancıoğlu, 1974, s. 162) sazı yanında olurdu.” (Kaftancıoğlu, 1974, s. 63). “- Ayvaz yavrum, kır atın arkasından gitmek gerek. Kır atı geri getirmezsek bizim sonumuzdur. Benim derviş giyimimi hazırla, değneğimi, dağarcığımı, sazımı, torbamı getir, gideceğim, dedi. Ayvaz hemen hazırladı, Köroğlu’nu giyindirdi.” (Kaftancıoğlu, 1974, s. 93). “Önünü çevirmişti Mısır’a. Derviş kılığındaydı. Dividi, kalemi, hokkası, belinde de küçük bir kılıcı vardı. Yatağan denirdi bu küçük kılıca. Gün o gün oldu ki Mısır’a vardı. Orada burada dolaştı. Mısır Valisinin konağının önüne vardı.” (Kaftancıoğlu, 1974, s. 21).

Köroğlu, düşman çadırları arasına rahatça karışabilmek için derviş kıyafeti giyer. Kendisi ile birlikte atının da görünüşünü değiştirir. Kır at’ın binek takımlarını çıkarır, çul ve keçe sarar.

Osmanlı tuğları, çadırlar da hilaller ... iyice baktı ki kervan değil, ordu. Hemen geri döndü, giyimini değiştirdi. Derviş oldu, başına börkü, sırtına kürkü, sazını yatağanını aldı. Kır atın binek takımlarını çıkardı, bir çul, keçe sardı, düştü yola. Kır at bile kılık değiştirdi. Kır at yalandan aksar oldu, kaburga-.(Kaftancıoğlu, 1974, s. 28) arını çıkardı, karnını çekti. Öyle oldu ki bir solukta, ölümcül, düşkün bir derviş atı. Köroğlu sırtına yamandı kır atın, indi geldi çadırlara doğru (Kaftancıoğlu, 1974, s. 29).

Köroğlu kendini gizlemek için çavuş kıyafeti de giyer. Çavuşların devlet ve halk arasında arz ve talepleri ulaştırma, savaşlarda hükümdarın emirlerini komutan ve askerlere iletme, elçilik yapma görevleri vardır. Kelime Osmanlıya kadar geçen süreçte devlet görevlisi anlamına gelirken günümüzde sadece askerî bir rütbe manasında daralmaya uğramıştır (Solmaz, 2018, s. 433). Metinlerde çavuş kelimesi devlet büyüklerinden haber iletme anlamı ile yer almaktadır. Köroğlu çavuş kıyafeti giyerek Mehmet Han’dan Nigar Hanım’a mektup getirmiş gibi yapar.

Pəs Koroğlu bir dəst libasi-çavuşı alub əyninə geydi, bina eylədi Nigar xanımın hərəmxanəsinə getsün.”(İsmayılov ve Elekberli, 2010, s. 30) ...- Gərək mən içəryüə gedəm, Nigar xanımın xidmətinə ki, Məhəmməd xandan kağızım var. Qarollar kağızı alub gördilər möhür Məhəmməd xan adınadır. ...Nigar xanım özü ayağa durub ki, çavuşun istiqbalına gəlsun, əmma bu tərəfdən Koroğlu çavuşluq libasın çıxarub qızılbaş libası əgnində durmuşdu ki, nəgah gördü bir nəzənin sənəm, bir neçə nəfər kəniz qabaqca və bir neçə kəniz sağda və solda gəlüllər ( İsmayılov ve Elekberli, 2010, s. 32).

Köroğlu en çok âşık kılığına girer. Bu kılığın en önemli eşlikçisi sazdır. Köroğlu, Osman Paşa’nın imaretine girebilmek için âşık kıyafetine bürünür. Yanına sazını alır, belinin altına kılıç bağlar.

Çün osmanlı cəməəti Koroğludan bu sözü eşidüb, bir-biri nə dəyüb şöhrət tapdı ki, bir türki yanşaqı gələb, əcəb söhbət eylər. Tainki bu xəbəri Osman Paşaya

apardılar. Pəs həman saat Paşa bir neçə nəfər yengiçəri göndərib Koroğlunun yanına ki, yaşaq bu gecə bizə mehmandur. Koroğlu dedi:- Eyvəz və Bəlli Əhməd və Kiyimçioğlu və Dəmirçioğlu, qılıclaruzu balapum altından bağlayun, demək olmaz, məbadə, bizi tanıyub və duysunlar. Pəs iyidlər əsbabi-cəng geyüb və Koroğlu özü həm qılıc bağlıyub sazın götürüb ta gəldilər Paşanın imarətinün qapısına. Əmma Osman Paşa hökm eylədi ki, əhli-hərəm təməmənlər gəlüb talarun gürfələrində əgləşsünlər ki, yaşaq söhbət eyləyəcək (İsmayılov və Elekberli, 2010, s. 95).

Koroğlu sevdiyi kızı görəbilmək için âşık kıyafetleri giyerek onun meclisine girmeye çalışır. “Pəs Koroğlu bir saz aldı və bir dəst yaşaq libası aldı. Təğyiri-libas eyləyüb gəldi Vanun meydanına. Bir guşədə bir mərəkə eyləyüb, binayi-söhbət qoydu. Osmanlı cəməti bu türkü yaşağı görəndə başına cəm olub tamaşa ya durdular.” (İsmayılov və Elekberli, 2010, s. 94).

Koroğlu, kılık dəğiştirdiyi zamanlarda muhakkak savaşı takımlarını yanına alır. Görünməsinə engellemək için üstünə kürk, kepenek gibi geniş ceket formunda kıyafetlər giyer. Koroğlu, kendisini görmək için Çamlıbel'e giden genç bir oğlanla âşık kıyafetleri içindeyken karşılaşır. Genç oğlan gördüğü kişinin Koroğlu olduğuna kıyafetlerinin altındaki savaşı takımlarını görənce inanır. “- Koroğlu mənəm. De görüm nə sözün var? Koroğlu baxdı ki, oğlan onun sözünə inanmır. Aşık paltarının yaxasını balaca açdı. Elə ki, altdan yaraq-yaşaq göründü...” (Abbaslı və Abdalla, 2005, s. 190).

Koroğlu; dava libası giymiş, üzerine kılıç bağlamış, kalkan asmış, emud almışdır. Bunları saklamak için üstünə bir kürk onun da üzerine saz asarak âşık şəkline bürünmüşdür. “Koroğlu ayakdan geyindi, başdan gıfıllandı, başdan geyindi, ayakdan gıfıllandı. Mısıri kılınc bağladı, kalhan asdı, emud götürdü. Dava libasının üstündən bir kürk geyindi. Çiyinə de bir saz geçirdi. Tek başına payı piyade Tokata yola düşdü.” (İdrisi, 1992, s. 151) Koroğlu'nun ulaşılmaq istediği yere varınca deliləri bir kenara bırakıp kendinin keşif için kılık dəğiştirdiyi de görülməkdədir. “Koroğlu yenə də düşmanı yoxlamaq üçün aşık paltarını geyinib, dəliləri Ərzurumun dağlarında qoyub özü tək şəhərə girdi.” (Abbaslı və Abdalla, 2005, s. 122).

Koroğlu'nun heybetli duruşu tanınmamak için yaptığı kıyafet dəğişimlerinde bazen amacına ulaşır. Koroğlu, pehlivana benzer duruşu ilə çoban kıyafetleri içinde dahi olsa nalbantın oğlu Demircioğlu'nu çoban olduğuna inandıramamışdır.

Nalbandin yeniyetmə, cevan bir oğlu var idi. Hırdalığmdan uşaklar adını Demircioğlu goymuşlar. Nece diyerler, Demircioğlu ille yoh» günle, saatla böyümüşdü. Ele kuvvetli gollü bir igit olmuşdur ki bir bahan deyirdi bir de bahım. Koroğlu gır atı nalbandin gabağma çekende Demircioğlu dükkanın içinde idi. Bahdı ki atasının yanına bir müşteri gelib paltarlarından çodara amma sur sife tinden lap pehlevan sur sifetidir (İdrisi, 1992, s. 13).

Köroğlu, Karahan'ın at sürüsünü ele geçirdiğini öğrenince seyis kıyafetleri ile Ballica'ya gider. Köroğlu kendini kıyafetlerle saklamaya çalışsa da duruşu ile Rüstem Zal'a benzetilir. Kara Han'a okuduğu şiirin ardından Köroğlu olduğu anlaşılır, seyis kıyafetlerini çıkarır. Köroğlu en çok kullandığı savaş aletlerinden mısri kılıç ile Karahan'ı öldürür.

Koroğlu dəliləri şəhərin kənarında qoyub, özü ilxıçı paltarı geyinib, altdan Misri qılınc bağladı...Qara xan bir də başını qaldırıb gördü ki, qabağında bir oğlan dayanıb, elə bir Rüstəm Zaldı. Amma paltarından deyəsən ilxıçıya oxşayır.(Abbashi ve Abdalla, 2005, s. 313)... Fikirləşdi aşna, bu elə ölləm, öldürəmədən deyir. İlxiçi belə olmaz. Bu yəqin ya Koroğlu özüdü, ya da ki, onun dəlilərindən biridi...İlxıçı paltarını soyunub kənara atdı. Bir nəərə çəkdi ki, Qara xanın qulaqları batdı (Abbashi ve Abdalla, 2005, s. 314).

## Sonuç

Oğuzlar; Tula Irmak, Barlık Çayı, Sır Derya kıyılarından İran, Orta Doğu, Anadolu, Balkanlar ve Orta Avrupa'ya göçmüşlerdir. Bu yolculuklarda farklı coğrafyalara, iklimlere, kültür ve medeniyetlere tanık olmuşlardır. Bu coğrafyaların her biri kültürel yapıyı zenginleştirmiştir.

Oğuzlar uzun süre konar göçer yaşam şeklini tercih etmiş ve beylerin yönettiği boy birliklerinden oluşmuşlardır. Bu yöneticiler toplumun siyasi ve askerî oteritesini temsil ederdi. Çamlıbel'in beyi olan Köroğlu halk giyiminden farklı olarak değerli kumaşlar, süslemeler kullanarak toplum içinde itibarını ve zenginliğini gösterirdi. Kıyafet böylece statü işlevini üstlenmiş olurdu. Köroğlu'nun sırmalı atlas, kutnu gibi ipekten kumaşlar seçmesi, al renkli kıyafetler giymesi bu sebeptir. Türklerin al rengine atfettikleri kutsiyetle bağlantılı olarak toplumda önemli kişiler bu renkte kıyafetler tercih etmiştir. Köroğlu; Çamlıbel'in beyi, delilerin başıdır. Çevresindeki tüm beylere boyun eğdirmiştir. Bu bağlamda güç ve iktidar sembolüne dönüşen al rengini tercih eder.

Köroğlu; savaş kabiliyeti, kıyafet ve takımları ile alp anlayışımızın Anadolu ve Azerbaycan'daki devamlılığını sağlar. En çok "cenk, dava ve savaş libası, demir libas, polat giyim" olarak isimlendirilen giyisileri giyer. Metinlerden hareketle "cenk, dava ve savaş libası, demir libas, polat giyim" ifadelerinin vücudu korumaya yarayan zırh ve miğfer olduğunu anlıyoruz. Belirtilen kelime yapılarından hemen sonra savaş takımlarına yer verilmesi bunların bedeni koruyan giyim anlamına geldiğini destekler niteliktedir. Kılıç, ok, yay, gürz, kalkan, mızrak, kement, topuz, hançer giyimin tamamlayıcı unsurlarıdır. Savaş takımları ve bunları kullanmadaki mahareti toplum içinde mücadeleci yönünü, kahramanlığını, güç ve cesaretini göstermiştir. Böylece düşmanlarına karşı korku ortamı oluşturmuştur. Bilinir ki Köroğlu'nun Kıratı ve mısri kılıcı varsa çok zor mağlup edilir. Köroğlu'nun kılıcı mısri kılıç, gökten gelen yıldırım taşından yapılmıştır. Kılıcın gök ile bağlantısı ona ilahi bir vasıf da kazandırmıştır.

Köroğlu, gerektiğinde kendini gizlemek, düşmanı şaşırtmak, plan yapmak amaçlı kılık değişikliği yapar. Âşık, çoban, seyis, derviş, dilenci, tüccar kıyafetlerine girdiği görülür. Bu kıyafetin aidiyet özelliğini kıvrarak kimliği gizleyen yönünü de görmemizi sağlar. Kıyafet fiziksel bir betimleme unsuru olmaktan çıkar ve kahramanın içsel yönünü bize sunar. Köroğlu kıyafet aracılığı ile yeni kurgular planlamış olur.

Çalışmada, Köroğlu'nun kıyafet unsurları analiz edilerek fiziksel görünümüne ilişkin bir tasvir ortaya konmuş; buradan hareketle kişisel ve toplumsal kimliğinin aydınlatılması amaçlanmıştır. İnceleme sonucunda kıyafetin yalnızca örtünme, estetik ve tamamlanma ihtiyacını karşılayan bir unsur olmadığı aynı zamanda bireyden topluma uzanan süreçte kültürel aktarımın ve toplumsal bilincin oluşumunda önemli bir rol üstlendiği anlaşılmıştır.

### **Kaynakça**

- Abbaslı, İ., Abdulla, B. (2005). *Köroğlu*. Lider Neşriyat.
- Alexander, D. (2001). *Swords and sabers during the early Islamic period*. Gladius.
- Alexander, J. C. (2003). *The meanings of social life: A cultural sociology*. Oxford University Press.
- Ata Yıldız, N. (2015). *Türk dünyası destancılık geleneği ve destanlar*. Akçağ Yayınları.
- Başkan, Y. (2022). Türk tarihinde Oğuzlar ve devlet. *İçtimaiyat*, 6(2), 482-492.
- Ercilasun, A. B. (2010). *Başlangıcından yirminci yüzyıla Türk dili tarihi*. Akçağ Yayınları.
- Genç, R. (2009). *Türk inanışları ile millî geleneklerinde renkler ve sarı kırmızı yeşil*. AKM Yayınları.
- Gökbörü, H. İ. (2024). Selçuklularda giyinmenin tipolojisi. *Oğuz-Türkmen Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 29-59.
- Gömeç, S. Y. (2018). Tarihi Türk coğrafyasının genel hatları. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 120(237), 103-114.
- İdrisi, H. (1992). *Köroğlu destanı'nın Azeri rivayeti üzerine karşılaştırmalı bir çalışma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnan, A. (1947). Altay dağlarında bulunan eski Türk mezarları. *Bellekten*, 43, 570.
- İsmayılov, H., Elekberli A. (2010). *Koroğlu dastanı*. Azerbaycan Folklor Külliyyatı, (15. Cilt) Dastanlar 5. kitap, Nurlan Neşriyyatı.
- Kaftancıoğlu, Ü. (1974). *Köroğlu kol destanları*. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Koca, S. (2002). *Sir Derya (Ceyhun) boylarından Anadolu'ya: Oğuzlar (Türkmenler)*. Türkler Ansiklopedisi, (4. Cilt), 929-962.

Koçu, R. E. (1969). *Türk giyim kuşam ve süslenme sözlüğü*. Sümer Bank Kültür Yayınları.

Kubarev Gleb, V. (2004). *Sanat malzemelerine göre Orta Asyalı Türklerin giyimleri*. Türkler Ansiklopedisi, (4. Cilt), 332-339.

Necef, E. N., Annaberdiyev, A. (2003). *Hazar ötesi Türkmenleri*. Kaknüs.

Nicolle, D. (2011). *Attila ve göçer kavimler*. L. Cinemre (Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Ögel, B. (1978). *Türk kültür tarihine giriş*. (5. Cilt), Kültür Bakanlığı.

Ögel, B. (1984). *İslamiyetten önce Türk kültür tarihi Orta Asya kaynak ve buluntularına göre*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Ölker, P., Aydın, N. (2025). Türk halk kültüründe kutsalla ilişkisi bağlamında pazubent. *Millî Folklor*, 19(146), 66-76.

Salman, F. (1999). *Tarihi Türk kumaş sanatı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sınor, D. (2019). *Erken iç Asya tarihi*. İletişim Yayınları.

Solmaz, S. (2018). Çavuş unvanının kökeni, anlamları ve Türkiye Selçukluları döneminde kullanımı. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (43), 423-436.

Şamil, E. (2009). *Koroğlu Dastanı-Eli Kamali arxivindeki variantlar*. Azerbaycan Millî Elmler Akademiyası Folklor İnstitutu Neşriyatı.

Türüt, S. (2011). *XVI.-XVII. yüzyıl Osmanlı dönemi saray kadın kıyafetleri ile halk kadın kıyafetlerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

## Clothing And Identity Construction in The Köroğlu Epics Belonging to the Oghuz Turks\* \*\*

Ceren AKBAŞ ERCAN\*\*\*

### Abstract

The Köroğlu Epic is one of our epics that has reached epic status. Its formation is as old as Turkish history. It carries the traces of its time and geography in concentric circles and branches to the present day. It contains material and spiritual cultural elements. The epic hero is important because of the values he represents. Physical descriptions play a significant role in the construction of these values. Among these, clothing plays an essential role. It functions as an indicator of the hero's identity, ideology, status, and belonging. This study covers the Anatolian and Azerbaijani branches of the Köroğlu epic and stories belonging to the Oghuz Turks. It examines the symbolic and cultural function of Köroğlu's clothing. Equestrian culture and a mobile lifestyle are among the most influential factors in clothing design. Although Köroğlu often wears everyday clothes, his outward appearance is far from ordinary. As a representative of the Alp (heroic) tradition, he prefers war attire and suits that will show his combative side, strength, and courage. Sometimes, he chooses clothing that emphasizes his existence and prestige as the ruler of Çamlıbel, the leader of the madmen, and the hero who subdued the lords. They change their clothes when necessary to conceal themselves, surprise their enemies, or plan their actions. This allows us to see how clothing conceals identity by breaking down the element of belonging. By carrying societal values, they are effective in transmitting cultural memory.

### Keywords

Köroğlu, epic, costume, clothing

---

\* **Date of Arrival:** 03.03.2026

**Date of Acceptance:** 30.04.2026

**Atıf:** Akbaş Ercan, C. (2026). Oğuz Türklerine Ait Köroğlu Destanlarında Kıyafet ve Kimlik İnşası. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 10: 24-39.

\*\*This article is based on the doctoral dissertation titled "Costumes in the Turkish Epics of the Oghuz Group," currently being prepared at the Department of Turkish Language and Literature, Institute of Graduate Studies, Ankara Hacı Bayram Veli University.

\*\*\*Doctoral Student, Hacı Bayram Veli University, ANKARA/TURKIYE. E-posta: cerenakbas48@gmail.com ORCID: 0009-0002-7391-7330

## Одежда и формирование идентичности в эпосах Кёроглу, относящихся к огузским туркам\* \*\*

Джерен АКБАШ ЭРДЖАН\*\*\*

### Аннотация

Становление эпоса о Кёроглу, являющегося героической эпопеей, настолько древнее, насколько и сама история турков. Данный эпос доносит до наших дней следы времени и географии периода своего формирования в виде различных циклов и ветвей, а также отражает элементы материальной и духовной культуры. Значимость героя эпоса определяется ценностями, которые он воплощает. Описания физиологических характеристик же занимают важное место в создании этих ценностей. Стоит отметить, что среди описаний такого рода особую роль играет одежда и облачение героя. Она служит показателем личности богатыря, его идеологии, статуса и принадлежности. Данное исследование охватывает анатолийские и азербайджанские ветви эпоса и сказаний о Кёроглу, принадлежащих к огузским туркам. В работе рассматриваются символические и культурные функции одежды Кёроглу. Конная культура и кочевой образ жизни относятся к числу важнейших факторов, повлиявших на формирование традиционной одежды. Хотя Кёроглу чаще всего носит повседневную одежду, по своему внешнему облику он далёк от обыденности. Являясь представителем традиции альпов (богатырей), он предпочитает военное одеяние и снаряжение, подчеркивающие его боевой дух, силу и храбрость. Иногда же, выступая как владыка Чамлыбея, предводитель удалцов и герой, заставляющий беков склоняться перед собой, он выбирает одежду, подчеркивающую свой авторитет. В случае необходимости же он может менять свой облик, чтобы скрыться, запутать врага или осуществить свой замысел. Таким образом перед нами предстает и другая функция одежды, а именно способность скрывать свою личность, не отражая её признак принадлежности. Помимо этого, одежда, неся в себе общественные ценности, способствует передаче культурной памяти.

### Ключевые слова

Кёроглу, эпос, одежда, облачение

---

\* Дата поступления статьи: 03.03.2026

Дата принятия статьи: 30.04.2026

Цитирование: Akbaş Ercan, C. (2026). *Oğuz Türklerine Ait Köroğlu Destanlarında Kıyafet ve Kimlik İnşası*. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 10: 24-39.

\*\* Данная статья основана на диссертации на соискание степени кандидата наук под названием «Одежда в тюркских эпосах огузской группы». Кафедра турецкого языка и литературы Института последиplomного образования Анкарского университета имени Хаджи Байрама Вели.

\*\*\* Аспирант, Анкарский университет имени Хаджи Байрама Вели, Институт последиplomного образования, кафедра турецкого языка и литературы. АНКАРА/ТУРЦИЯ. Электронная почта: [cerenakbas48@gmail.com](mailto:cerenakbas48@gmail.com) ORCID: 0009-0002-7391-7330